

Ustawa

z dnia ... 2023 r.

o zmianie ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce

Art. 1. W ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 137:
 - a) po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu: „1a. Wysokość miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego w uczelni publicznej dla pracownika niebędącego nauczycielem akademickim nie może być niższa niż 40% wynagrodzenia profesora.”,
 - b) ust. 2 otrzymuje brzmienie: „2. Wysokość minimalnego wynagrodzenia profesora wynosi co najmniej dwukrotność przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej w roku poprzednim ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie art. 5 ust. 7 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 998).”;
 - c) art. 383 otrzymuje brzmienie: „Art. 383. 1. Środki finansowe planowane w budżecie państwa na finansowanie szkolnictwa wyższego i nauki są zwiększane corocznie, począwszy od roku 2024, co najmniej o wielkość 0,3% produktu krajowego brutto, do roku w którym nakłady osiągną wielkość 3% produktu krajowego brutto prognozowanego w ustawie budżetowej.
2. Środki, o których mowa w ust. 1, obejmują wydatki budżetowe w:
 - 1) części budżetu państwa, której dysponentem jest minister;
 - 2) dziale „szkolnictwo wyższe i nauka” w innych częściach budżetu państwa.

3. Środki finansowe planowane w budżecie państwa na finansowanie szkolnictwa wyższego i nauki na dany rok budżetowy nie mogą być niższe niż środki planowane w roku poprzedzającym dany rok budżetowy.”.

Art. 2. 1. Od dnia 1 lipca 2023 r. wynagrodzenie pracowników szkolnictwa wyższego i nauki zwiększa się o 20%.

2. W roku 2023 tworzy się rezerwę celową budżetu państwa przeznaczoną na realizację 20% wzrostu wynagrodzeń pracowników szkolnictwa wyższego i nauki.

3. Podwyższenie wynagrodzeń dla pracowników szkolnictwa wyższego i nauki następuje nie później niż do dnia 30 września 2023 r., z wyrównaniem od dnia 1 lipca 2023 r.

Art. 3. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem przepisów art. 1, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2024 roku.

Uzasadnienie

I. Potrzeba i cel wydania ustawy

Poziom finansowania nauki i szkolnictwa wyższego w Polsce jest dramatycznie niski w stosunku do roli szkolnictwa wyższego i nauki i jej znaczenia dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju.

Niskie wynagrodzenia pracowników tego sektora powodują, że zawód uczonego w Polsce jest mało atrakcyjny. Efektem tego jest brak zainteresowania podjęciem pracy w szkołach wyższych przez najzdolniejszych i najbardziej kreatywnych absolwentów. Obserwujemy w szkolnictwie wyższym i nauce bardzo niepokojący proces „*brain drain*”. Najlepsi absolwenci i najzdolniejsi młodzi pracownicy naukowci emigrują do zagranicznych uczelni lub znajdują zatrudnienie w korporacjach, gdzie otrzymują (rynkowe) kilkukrotnie wyższe wynagrodzenie. Taka sytuacja przekłada się na ograniczony potencjał i możliwości rozwoju gospodarczego państwa. Pogłębia także tzw. odwróconą piramidę wieku na polskich uczelniach, w związku z bardziej atrakcyjnymi warunkami płacy w innych sektorach. Na uczelniach występują istotne problemy kadrowe i niemożność kreowania odpowiedniej polityki kadrowej, zmierzającej m.in. do pozyskania do pracy najzdolniejszych absolwentów. Obecna struktura wiekowa w uczelni tworzy sytuację luki pokoleniowej, o bardzo poważnych konsekwencjach w przyszłości.

Proponowana zmiana w art. 1 niniejszej ustawy zapewni powiązanie wynagrodzeń nauczycieli akademickich z niezależnym od uwarunkowań politycznych wskaźnikiem wzrostu wynagrodzeń odnoszącym się do rozwoju gospodarczego kraju. Zapewni także stabilność w rozwoju naukowym kadry akademickiej i spowoduje, że najzdolniejsi i najbardziej kreatywni absolwenci będą zainteresowani podjęciem pracy w szkołach wyższych i kontynuowaniem pracy naukowca.

Nakłady na edukację, w tym na szkolnictwo wyższe i badania naukowe są najlepszą inwestycją, w przyszłość i w rozwój społeczny i gospodarczy kraju. Jak wykazują analizy przeprowadzone na zlecenie League of European Research Universities (LERU) oraz Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich każde zainwestowane w tym obszarze 1 euro przynosi co najmniej 5 euro zysku. Wieloletnie

niedofinansowanie szkolnictwa wyższego i nauki powoduje, że polskie uczelnie nie mają realnej szansy na skuteczną pogoń nauki za oddalającym się światem. Dotychczasowy poziom finansowania szkolnictwa wyższego i nauki zapewnia polskim uczelniom tylko swoisty „dryf na płyciźnie”. Waloryzacja nakładów na szkolnictwo wyższe i naukę, wynikająca z dotychczas obowiązującego art. 383 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce jest niewielka i nie zapewnia adekwatnej skali do wielkości i aspiracji rozwojowych naszego kraju.

Zaproponowana zmiana wskaźników finansowania szkolnictwa wyższego i nauki z budżetu państwa pozwoli na systematyczne i szybkie osiągnięcie europejskiego wskaźnika nakładów na szkolnictwo wyższe i naukę (3% PKB). Pozwoli to polskim uczelniom na uzyskanie takiego stopnia rozwoju, który umożliwi konkurowanie na europejskim i światowym rynku naukowym oraz przyspieszy rozwój społeczno-gospodarczy Polski.

Jednym z priorytetów w zakresie polityki edukacyjnej państwa powinno być podniesienie prestiżu zawodu nauczyciela akademickiego, który wpływa na jakość kształcenia. Osiągnięciu powyższego celu powinien służyć m.in. systematyczny wzrost wynagrodzeń pracowników szkolnictwa wyższego i nauki przy jednoczesnym znacznym wzroście nakładów finansowych państwa na edukację.

W 2022 roku wynagrodzenia nauczycieli akademickich wzrosły o 4,4% (od października 2022 r.), tymczasem zgodnie z Komunikatem Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 13 stycznia 2023 r. średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem w 2022 r. w stosunku do 2021 r. wyniósł 114,4 (wzrost cen o 14,4 %). W 2023 roku wzrost wynagrodzeń pracowników szkolnictwa wyższego i nauki planowany jest na poziomie 7,8%, a prognozy średnioroczne wskazują, że maksymalny wzrost inflacji może sięgnąć 15,3% . Oznacza to ogromną utratę wartości nabywczej zarobków pracowników szkolnictwa wyższego i nauki.

Proponowany w art. 2 niniejszy ustawy przepis o 20% podwyżkach dla pracowników szkolnictwa wyższego i nauki tylko częściowo zneutralizuje negatywne skutki wysokiej inflacji.

Proponuje się, aby ustawa weszła w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia ze względu na ważny interes społeczny związany z podwyższeniem wynagrodzenia nauczycieli. Proponowany termin wejścia w życie ustawy jest

odpowiedzią na oczekiwanie środowiska oświatowego. Umożliwi on wypłatę podwyższonych wynagrodzeń nauczycielom wraz z wyrównaniem od dnia 1 lipca 2023 r. możliwie najszybciej po ogłoszeniu niniejszej ustawy. Ponadto, zasady demokratycznego państwa prawa nie stoją na przeszkodzie, aby niniejsza ustawa weszła w życie w ww. terminie.

II. Przewidywane skutki społeczne, gospodarcze, finansowe i prawne

Zmiana polegająca na zwiększeniu średniego wynagrodzenia pracowników szkolnictwa wyższego i nauki będzie miała pozytywny wpływ na sytuację ekonomiczną i społeczną środowiska akademickiego, natomiast zwiększenie nakładów na szkolnictwo wyższe i naukę, docelowo do europejskiego progu 3% PKB pozwoli polskim uczelniom wyższym i instytutom badawczym konkurować na europejskim i światowym rynku edukacji.

III. Źródła finansowania

Środki na wzrost wynagrodzeń od dnia 1 lipca 2023 r. powinny zostać zabezpieczone w stosownej rezerwie celowej budżetu państwa na 2023 r.

W związku z zaproponowaną zmianą, koszt podniesienia średnich wynagrodzeń w szkolnictwie wyższym i nauce o 20% od dnia 1 lipca 2023 r. szacuje się na 1,5 mld zł.

IV. Założenia projektów podstawowych aktów wykonawczych

Zmiana dotycząca podwyższenia średniego wynagrodzenia pracowników szkolnictwa wyższego i nauki od dnia 1 lipca 2023 r. o 20%, będzie wiązała się z koniecznością dokonania nowelizacji rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 2 stycznia 2023 roku w sprawie wysokości minimalnego miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego dla profesora w uczelni publicznej (Dz.U. 2023 r. poz. 16.).

V. Konsultacje

W stosunku do projektu nie przeprowadzono konsultacji. Podwyższenie średnich wynagrodzeń nauczycieli w 2023 r. stanowi jednakże odpowiedź na jeden z głównych postulatów ZNP i innych związków zawodowych oraz szerokiego grona pracowników szkolnictwa wyższego i nauki.

VI. Oświadczenie o zgodności projektu ustawy z prawem Unii Europejskiej albo oświadczenie, że przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty prawem Unii Europejskiej

Ustawa nie jest sprzeczna z prawem Unii Europejskiej.